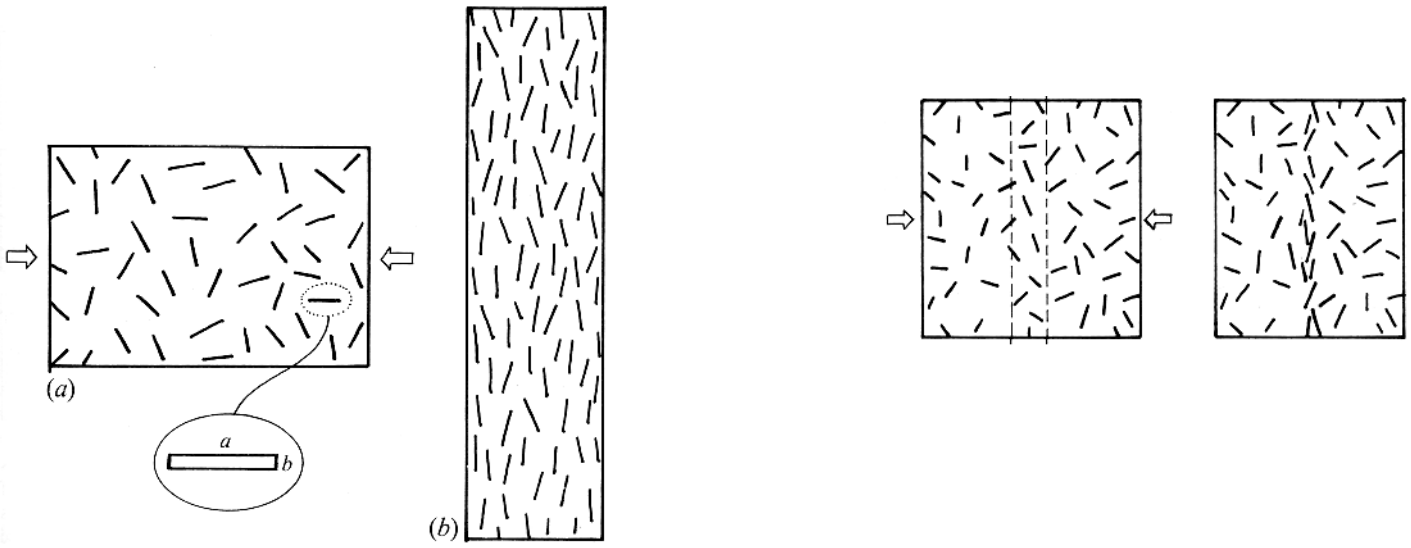
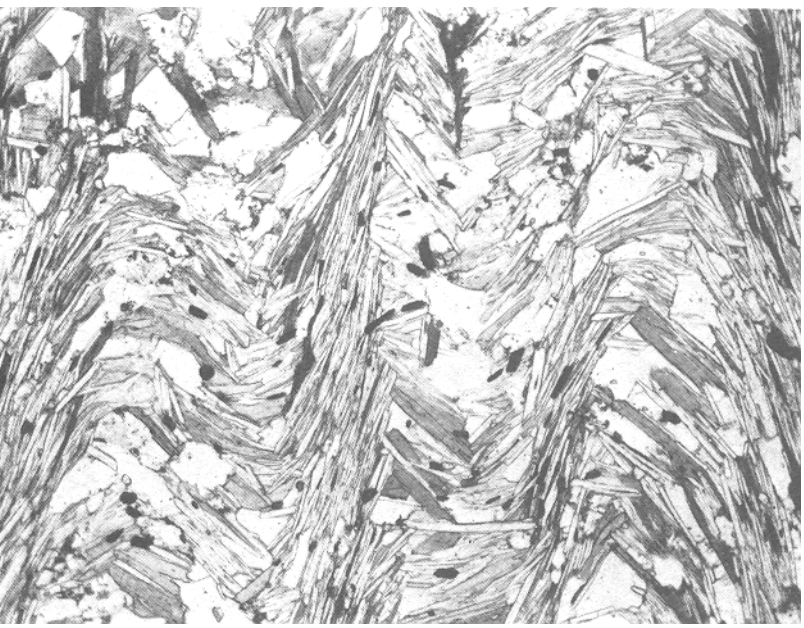
IX. KLİVAJ / KAYAÇ DİLİNİMİ (CLEAVAGE)

IX.1. Tanımlar

Deformasyon geçirmiş tortul veya metamorfik kayaçlardaki mineral veya tanelerin belirli yönlerde sıralanması ile oluşturduğu düzlemsel yapılara **klivaj / dilinim** denir.

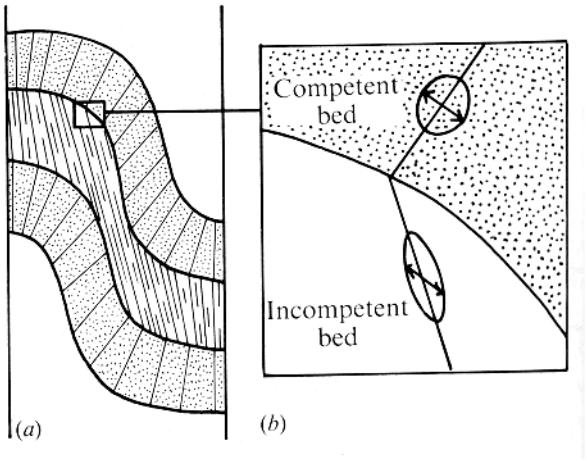

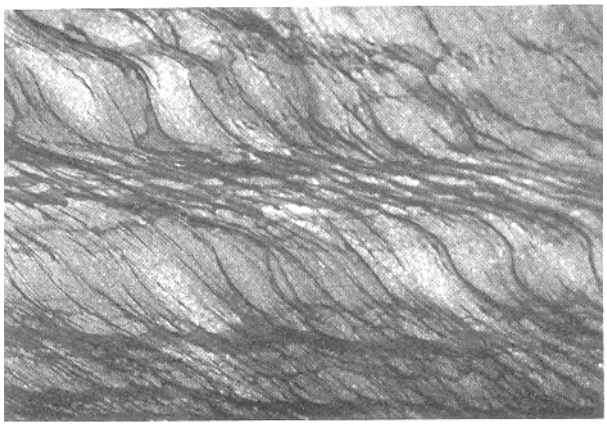

Bazı araştırmacı ve yazarlar klivaj terimini ‘foliasyon’ terimi ile aynı anlamlı olarak ele almaktadır. Bazı yazarlar ise, kayaçlarda bulunan tüm düzlemsel yapılar (fay ve eklem düzlemleri hariç) için foliasyon terimini kullanırlar.

Klivaj ve foliasyon arasındaki en önemli fark: foliasyon hem deformasyona bağlı, hem de bağlı olmaksızın gelişebilmesine karşılık, klivaj mutlaka deformasyon sonucu gelişmektedir.

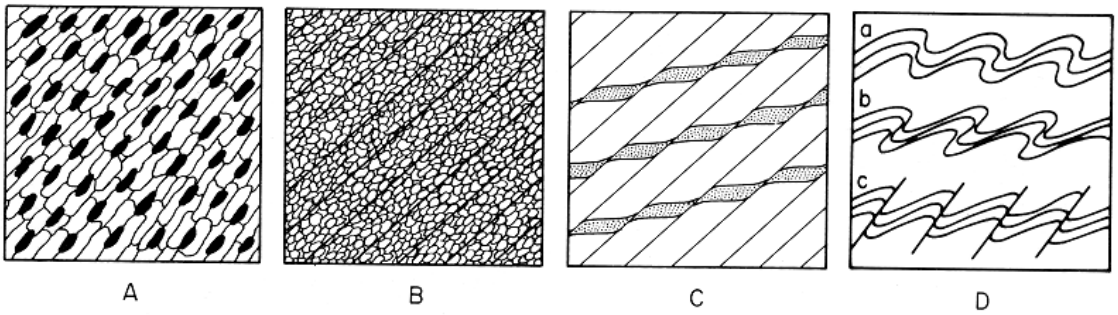
Klivaj düzlemleri katmanlanma düzlemleriyle belirli bir açı ile kesişirler. Yalnızca klivaj oluşumu kayacın fiziksel karakterine doğrudan bağlı olduğu için aynı deformasyona maruz kalmış istifin değişik katmanlarında değişik klivaj paternleri meydana gelebilir. Genel kural olarak, klivaj killi oluşuklarda ve şistlerde katmanlama düzlemlerine verev durumdadır. Kumtaşlarında ve kireçtaşlarında daha seyrek ve katmanlamaya diktir.

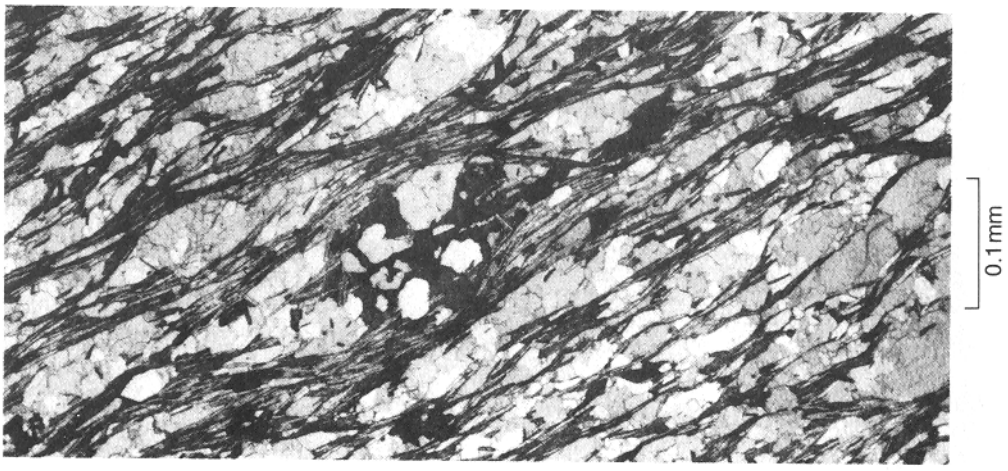
IX.2. Klivajların Sınıflandırılması

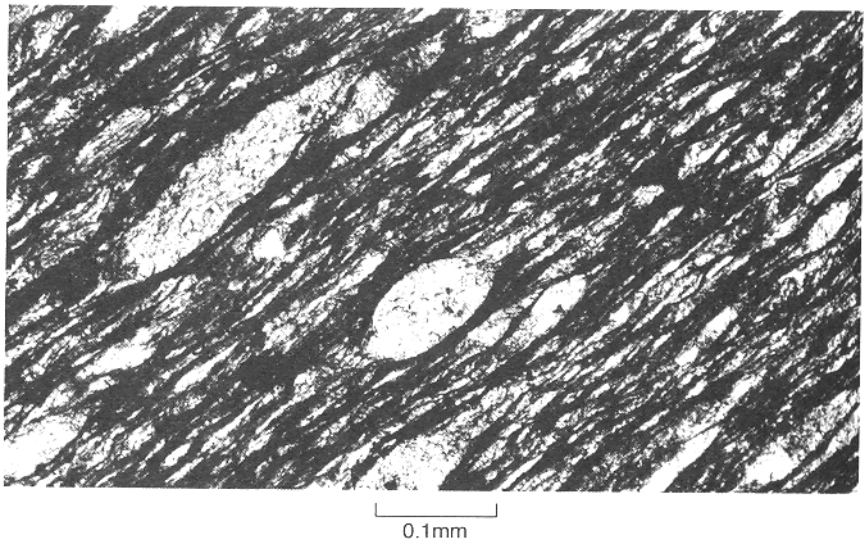
Klivajlar: 1) şisti klivaj veya şistozite (şekil A), 2) kırılma klivajı (şekil B), 3) makaslama klivajı (şekil C), 4) buruşma klivajı (şekil D), 5) tabakalanma klivajı, 6) eksen düzlemi klivajı olarak sınıflandırılırlar.

IX.2.1. Şisti klivaj veya şistozite

Levhasal minerallerin (mika, klorit gibi) veya merceksel minerallerin (kuvartz, feldispat gibi) birbirlerine paralel olarak dizilmeleriyle meydana gelir. Metamorfizma geçirmiş kayaçlara özgüdür. Pelitik (ince taneli) kayaçlarda gelişir. Şistozite düzlemleri tabakalanmaya paralel olabileceği gibi verev olarak ta gelişebilir.

IX.2.2. Kırılma klivajı (Fracture cleavage)

Bu tür klivaj, esasında sık aralıklı çatlaklardır. Kaya içindeki mineraller klivaja paralel değildir. Klivaj düzlemleri arasındaki mesafe mm veya cm ölçüsündedir.

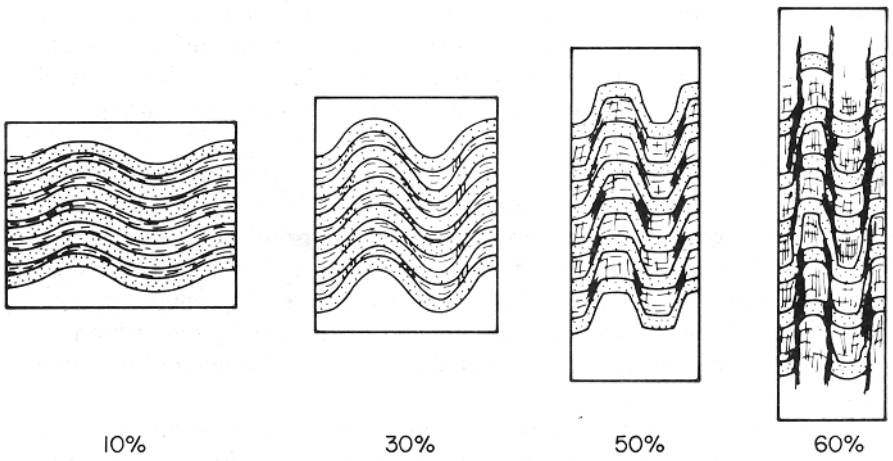
IX.2.3. Kesme (makaslama) klivajı (Shear cleavage)

Hafifçe harekete uğramış olan klivajlar için kullanılan bir terimdir. Kayma klivajında kesme düzlemleri arası daha açıktır.

IX.2.4. Buruşma klivajı (Crenulation cleavage)

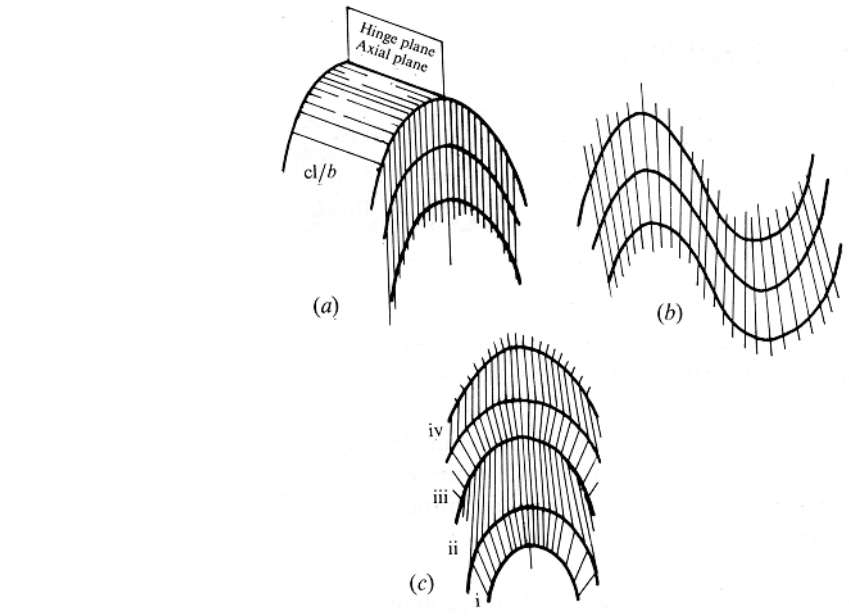

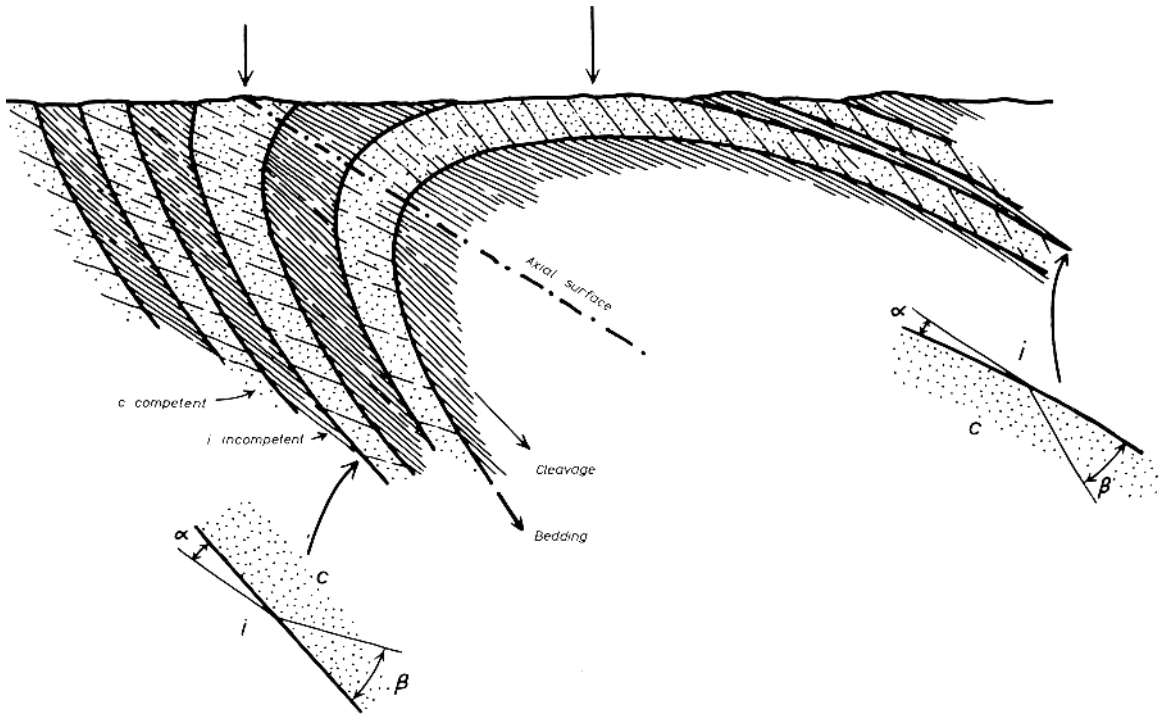
Kayaç içerisinde daha önceden var olan ilk klivaj düzlemleri (So) zamanla ve deformasyon şiddetinin artmasıyla meydana gelen ikinci klivaj düzlemleri tarafından kesilir.

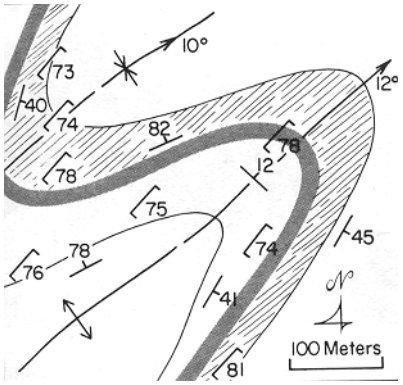

IX.2.5. Tabakalanma klivajı

IX.2.6. Eksen-düzlemi klivajı (Axial-plane cleavage)

X. LİNEASYON

X.1. Tanımlar

X.2. Lineasyonların Sınıflandırılması

X.2.1. Uzamış çakıl ve fosillerin oluşturdukları lineasyon

X.2.2. Mağmatik kayaçlarda birincil akış sırasında oluşan lineasyon

X.2.3. Mineral büyümesi nedeniyle oluşan lineasyon

X.2.4. Bir eksen etrafında bükülme suretiyle oluşan lineasyon

X.2.5. Kayma nedeniyle oluşan lineasyon

X.2.6. Düzlemsel yapıların kesişmesi ile oluşan lineasyon

